

OPINNÄYTETYÖ

Vegaani eläinten ja ympäristön asialla

Kuinka tuotetaan saavutettava viittomakielinen videomateriaali?

Julia Engman ja Julius Jokinen

Tulkki (AMK)

(240 op)

Arvioitavaksi jättämisaika

(5/2023)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Tulkkaus ja kielellinen saavutettavuus

Tekijät: Julia Engman ja Julius Jokinen
Opinnäytetyön nimi: Vegaani eläinten ja ympäristön asialla
Sivumäärä: 37 ja 1 liitesivu
Työn ohjaaja: Hanna Putkonen
Työn tilaaja: Viittomakielinen kirjasto

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa Viittomakielisen kirjaston sivuille uutta materiaalia liittyen veganismiin ja eläinten oikeuksiin suomalaisella viittomakielellä ja samalla tutkia saavutettavan viittomakielisen videomateriaalin tuottamista. Veganismiin ja eläinten oikeuksiin liittyen ei ole aiemmin tehty materiaalia suomalaisella viittomakielellä, joten opinnäytetyöllemme oli selkeä tarve. Opinnäytetyömme edistää saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta. Jokaisella on oikeus saada tietoa yhteiskunnallisesti tärkeistä ja ajankohtaisista asioista omalla äidinkielellään. Materiaalin kohderyhmänä ovat kaikki Viittomakielisen kirjaston käyttäjät.

Opinnäytetyön tilaajana oli Viittomakielinen kirjasto, joka toimii e-kirjastona. Kirjasto on perustettu vuonna 2014 ja sitä ylläpitää Suomen Kuurojen liitto. Viittomakielinen kirjasto saa rahoitusta valtiolta ja noudattaa kirjastolakia.

Videomateriaali on toteutettu haastattelemalla viittomakielistä henkilöä, joka on itse vegaani ja eläinoikeusaktivisti. Kuvaus toteutettiin Viittomakielisen kirjaston kuvaajan kanssa kirjaston studiolla. Saavutettavuuden huomioimiseksi käänsimme materiaalin suomen kielelle, jonka pohjalta tekitimme materiaalin.

Opinnäytetyötä tehdessämme selvitimme, kuinka tuotetaan saavutettavaa viittomakielistä materiaalia. Otimme selvää, että viittomakielisen videomateriaalin tuottamisessa tulee ottaa huomioon visuaalisuuteen liittyviä asioita, kuten vaatetuksen väri, tausta, valotus, kuinka kuvaruutu rajataan ja mistä kuvakulmasta kuvaus tulisi tehdä. Lisäksi tekstitys lisää saavutettavuutta heille, joiden äidinkieli ei ole suomalainen viittomakieli ja jotka käyttävät suomen kieltä.

Asiasanat: viittomakieli, viittomakieliset, saavutettavuus, veganismi, eläinten oikeudet, ilmastonmuutos, ympäristö

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Interpreting and Linguistic Accessibility

Authors: Julia Engman ja Julius Jokinen
Title: Vegan on the side of animals and the environment
Number of Pages: 37 and 1 attachment page
Supervisor: Hanna Putkonen
Commissioned by: The Sign Language eLibrary of Finland

The aim of the thesis was to produce new material on the website of The Sign Language eLibrary of Finland related to veganism and animal rights in Finnish sign language, while at the same time studying the production of accessible sign language video material. No material has previously been made in Finnish sign language in relation to Veganism and animal rights, so there was a clear need for our thesis. Our thesis promotes accessibility and equality. Everyone has the right to know about current discussions in society in their own mother tongue. The target group of the material is all users of The Sign Language eLibrary.

This thesis was commissioned by The Sign Language eLibrary of Finland. This e-library was founded in 2014 and is maintained by The Finnish Association of the Deaf. The library receives funding from the government, and they comply the library law.

The video material has been implemented by interviewing a Finnish sign language user who is a vegan and animal rights activist. Filming was carried out with the photographer of The Sign Language eLibrary at their studio. In order to take into account accessibility, we translated the material into Finnish, on the basis of which we subtitled the material.

By creating this new material we also wanted to study how to make accessible material in sign language. We found out that the production of sign language video material should take into account visual matters, such as clothing colour, background colour, exposure, how to narrow the screen and what angle the filming should be done. Subtitles also increase accessibility for those whose native language is not Finnish Sign Language and who use Finnish.

Keywords: sign language, accessibility, veganism, climate change, environment

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	VIITTOMAKIELINEN KIRJASTO	7
3	OPINNÄYTETYÖN KESKEISET TEEMAT	8
	3.1 Viittomakielinen yhteisö.....	8
	3.2 Saavutettavuus	9
	3.3 Ohjelmatekstitykset	10
	3.4 Veganismi ja eläinten oikeudet.....	12
	3.5 Ilmastonmuutos ja ympäristö.....	13
4	OPINNÄYTETYÖN TAUSTAT.....	16
	4.1 Tarve ja tavoitteet	16
	4.2 Aiemmat tutkimukset.....	17
	4.3 Tutkimuskysymys.....	17
	4.4 Toiminnallinen opinnäytetyö.....	18
5	VIITTOMAKIELISEN MEDIASISÄLLÖN TUOTTAMINEN	20
	5.1 Viittomakielinen mediasisältö ja sen saavutettavuus.....	20
	5.2 Kohderyhmä.....	22
6	TYÖN VAIHEET.....	23
	6.1 Suunnittelu	23
	6.2 Kuvaukseen valmistautuminen	24
	6.3 Materiaalin kuvaaminen	25
	6.4 Valmiin haastattelun käänös	25

6.5	Tekstittäminen	26
6.6	Julkaisu	26
7	YHTEENVETO	27
8	POHDINTA.....	29
9	JATKOKEHITYSEHDOTUKSET.....	31
	LÄHTEET	32

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tilaajan, Viittomakielisen kirjaston yksi tehtävistä on kerätä viittomakielistä materiaalia, jotta kansalaisilla on yhdenvertainen pääsy tiedon ja kulttuurin pariin. Opinnäytetyön puitteissa tuotimme videomateriaalia, jossa keskustellaan suomalaisella viittomakielellä veganismista. Video julkaistiin Viittomakielisen kirjaston sivuilla. Videomateriaali on toteutettu haastatteleamalla viittomakielistä henkilöä Fanny Wessbergiä, jolla on tietoa ja kiinnostusta eläinten oikeuksiin sekä veganismiin liittyen. Wessberg on itse vegaani ja eläinoikeusaktivisti. Samankaltaiset arvot, mielenkiinnonkohteet ja intohimo puolustaa niitä, jotka eivät voi itse puolustaa itseään, olivat kantava voimamme, jolla saimme aikaan tämän videomateriaalin.

Videolla käsitellään veganismia ja siihen liittyvinä aiheina eläinten oikeuksia, ilmastonmuutosta, ympäristöä, sekä terveyttä. Suomalaisella viittomakielellä tuotettuja ilmastonmuutosaiheisia videoita on tuotettu aiemmin muutamia. Veganismista sekä eläinten oikeuksista materiaalia ei ole aikaisemmin tehty Viittomakielisen kirjaston sivuille. Ilmastonmuutos on yhteiskunnallisessa keskustelussamme tärkeä aihe, ja siihen liittyvänä tärkeiksi aiheiksi on noussut myös kasvisruuan tuotanto, veganismi sekä eläintenoikeudet. Videon pääaiheeseen eli vegaaniseen elämäntapaan ei kuulu pelkästään eläinten oikeudet ja moraaliset kysymykset, vaan se liittyy vahvasti myös ilmastonmuutokseen, ympäristöön ja terveyteen. Halusimme tuoda näitä tärkeitä aiheita saavutettavaksi myös suomalaisella viittomakielellä, jotta viittomakielinen yhteisö saisi saavutettavaa tietoa omalla äidinkielellään. Jokaisella on oikeus olla tietoinen tärkeistä ja yhteiskunnallisista asioista.

Opinnäytetyössä tutkimuskysymys liittyi saavutettavuuteen. Video näistä aiheista suomalaisella viittomakielellä edistää jo itsessään tiedon saavutettavuutta viittomakieliselle yhteisölle, mutta halusimme tutkia saavutettavuuden toteutumista videolla laajemmin. Viittomakielen ja viittomakielisen yleisön kannalta on parempi, että aiheesta kertoo henkilö, joka on itse yhteisön jäsen. Käänsimme videon suomen kielelle ja tekstitimme videon, jotta se on saavutettava mahdollisimman monelle viittomakielisen yhteisön jäsenelle sekä Viittomakielisen kirjaston katsojalle. Viittomakielisen kirjaston käyttäjäkunta on moninainen ryhmä, johon kuuluu myös huonokuuloisia, kuulevia ja kuurosokeita henkilöitä, jotka kaikki eivät välttämättä osaa suomalaista viittomakieltä ja tarvitsevat tekstityksiä.

2 VIITTOMAKIELINEN KIRJASTO

Kirjastojen tarkoitus on tarjota kaikille kansalaisille yhdenvertainen pääsy tiedon ja kulttuurin äärelle, joten viittomakielisten henkilöiden kohdalla tämä tarkoittaa, että materiaalia täytyy olla tarjolla viittomakielellä. Suomen Kuurojen liiton ylläpitämä Viittomakielinen kirjasto on vuonna 2014 perustettu e-kirjasto. Viittomakielinen kirjasto toimii ainoastaan verkossa ja nimikkeitä, eli erilaista sisältöä, kuten videoita löytyy melkein 1200. Suurin osa viittomakielisen kirjaston sisällöstä on kirjaston työntekijöiden sekä viittomakielisten henkilöiden tekemää. Viittomakielisessä kirjastossa työskentelee tuottaja ja mediantyöntekijä. Jokaista materiaalia tuottamaan kootaan tuotantoryhmä, joka sisältää käsikirjoittajan, ohjaajan sekä esiintyjät. Kuten muutkin Suomen kirjastot, Viittomakielinen kirjasto saa rahoituksensa valtiolta ja se noudattaa kirjastolakia. (Vivolin-Karén 2023a.)

Ensimmäinen suunnitelma Viittomakielisestä kirjastosta tehtiin opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Suomen Kuurojen Liiton yhteistyönä vuonna 2006. Vuonna 2013 kirjasto huomioitiin valtion budjetissa. Viittomakielinen kirjasto on oleellinen toimija kirjastolain, sekä vuonna 2015 säädetyin viittomakielilain näkökulmasta. (Vivolin-Karén 2023a.) Kirjastolain mukaan jokaisella kansalaisella on oikeus tiedonsaantiin, kulttuuriin, elinikäiseen koulutukseen, sekä aktiiviseen ja tasa-arvoiseen kansalaisuuteen (Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016, 2§). Viittomakielilain mukaan suomalaisten viranomaisten täytyy edistää suomalaisia ja suomenruotsalaista viittomakieltä ja sen näkyvyyttä yhteiskunnassa (Viittomakielilaki (359/2015, 3§). Viittomakielisellä kirjastolla on tärkeä rooli kuurojen ja viittomakielisten yhteisössä. Kirjasto on tehokas tapa kerätä ja tuottaa tietoa, kulttuuria ja muuta viittomakielistä materiaalia. (Vivolin-Karén 2023a.)

3 OPINNÄYTETYÖN KESKEISET TEEMAT

3.1 Viittomakielinen yhteisö

Viittomakielinen yhteisö sisältää erilaisia jäseniä, niin lapsia, nuoria, aikuisia kuin ikäihmisiäkin. Yhteisön jäsenet voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia. Viittomakielisiä asuu eri puolilla Suomea ja he työskentelevät monilla eri aloilla. Viittomakielisiä henkilöitä voi kuulua muihinkin vähemmistöihin, kuten suomenruotsalaisiin, maahanmuuttajiin, uskonnollisiin tai seksuaalisiin vähemmistöihin. Lisäksi yhteisöön kuuluu myös kuurosokeita sekä liikunta- ja kehitysvammaisia. Aiemmin yhteisöstä käytettiin termiä kuurojen yhteisö, mutta kielitietoisuuden voimistuessa 1980-luvulta alkaen on termin rinnalla alettu käyttää viittomakielinen yhteisö termiä. (Kuurojen liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 9.)

Suomessa käytetään kahta eri kansallista viittomakieltä: suomalaista viittomakieltä sekä suomenruotsalaista viittomakieltä. Myös muita viittomakielisiä käytetään Suomessa maahanmuuton myötä. Viittomakielet ovat itsenäisiä kielijärjestelmiä aivan kuten puhutut kielet, eikä niitä ole erikseen keksitty. Ne ovat muidenkin kielten tavoin syntyneet spontaanisti kommunikaation tarpeesta yhteisön sisällä. Jokaisella maalla on myös omat kansalliset viittomakielensä eikä viittomakieli ole siis kansainvälistä. Viittomakielet ovat myös sidoksissa maansa kulttuuriin. (Kuurojen liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 10.)

Viittomakieliset ovat kieli- ja kulttuuriryhmä, johon kuuluu viittomakieltä äidinkielenään käyttävät kuurot sekä huonokuuloiset. Viittomakieli voi kuitenkin olla myös henkilön äidinkieli, mikäli toinen vanhempi tai vanhemmista sisaruksista joku on viittomakielinen ja viittomakieltä on käytetty lapsen syntymästä asti. Viittomakielisten kielelliset oikeudet on turvattu Suomen perustuslaissa (731/1999). Viittomakielilaki (359/2015) tuli voimaan vuonna 2015. Laki koskee sekä suomalaista viittomakieltä että suomenruotsalaista viittomakieltä ja sen tarkoituksena on edistää viittomakieltä käyttävän kielellisten oikeuksien toteutumista. Viranomaisilla on lain mukaan velvollisuus edistää viittomakieltä käyttävän mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään sekä saada tietoa omalla kielellään. Viittomakielilain viittomakielisen määritelmä ei ole sidottuna kuulovammaisuuteen. (Oikeusministeriö 2023.)

3.2 Saavutettavuus

Saavutettavuudella tarkoitetaan sitä, että erilaisia yleisöjä ja käyttäjiä halutaan palvella mahdollisimman yhdenvertaisesti (Hirvonen, Kinnunen & Tittula 2020, 13). Toisaalta termi saavutettavuus on vakiintunut enemmän tarkoittamaan verkkopalveluiden, kuten verkkosivujen ja mobiilisovellusten saavutettavuutta. Saavutettavuus tarkoittaa, että ihmisten on helppo käyttää digipalveluita ja niiden sisältöjä. (Saavutettavuusvaatimukset.fi 2023a.) Esteettömyys sanalla puolestaan tarkoitetaan enemmänkin fyysistä ympäristöä, kuten rakennuksia, ulkoilualueita tai liikennevälineitä. Yhteistä näillä kahdella termillä on kuitenkin se, että niin fyysisen ympäristön kuin verkkopalveluidenkin tulisi olla kaikille sopivia ja saatavilla helposti riippumatta ihmisen toimintakyvystä. Lisäksi voidaan puhua sosiaalisesta saavutettavuudesta, mikä liittyy asenteisiin, yhdenvertaisuuteen sekä syrjimättömyyteen. (Invalidiliitto.fi 2023.)

Euroopan Unionin saavutettavuusdirektiivi tuli voimaan lokakuussa 2016. Lakimuutos koskee julkishallinnon digitaalisia verkkopalveluita. Näihin sisältyvät esimerkiksi kuntien, virastojen, koulujen, vesi- ja energia sekä liikenne- ja postilaitosten verkkopalvelut. Direktiivi koskee myös toimijoita, jotka saavat valtion tukea digitaalisiin palveluihin. Saavutettavuusdirektiivin tavoitteena on osallistaa jokainen henkilö verkkopalveluihin, asettaa palveluille minimivaatimukset sekä parantaa palveluiden laatua. Maailmanlaajuisesti on arvioitu, että noin 15 % väestöstä ei ole kykeneväisiä käyttämään verkkopalveluita. Suomessa on arvioitu olevan 1,2 miljoonaa henkilöä, jotka tarvitsevat enemmän tai vähemmän saavutettavuutta verkkopalveluihin, sekä noin 500 000 tarvitsee selkokieltä. (Saavutettavuusdirektiivi.fi 2023.)

Kielellisen saavutettavuuden käsite tarkoittaa esimerkiksi kohtaamisten, palveluiden ja ympäristöjen olevan sellaisia, että ihmiset tulevat ymmärretyksi ja ymmärtävät toinen toisiaan. Kielellinen saavutettavuus toteutuu, kun osapuolten välinen ymmärrys toimii henkilöiden kielellisestä taustasta riippumatta. Kielellisen saavutettavuuden yläkäsitteitä ovat saavutettavuus ja esteettömyys, mutta kielellisen saavutettavuuden termi ei ole vielä vakiintunut puhekielessä eikä kirjoitetussa tekstissä. (Gavrilov 2021.)

Saavutettavan viestinnän tarkoituksena on osallistaa mahdollisimman moni henkilö mukaan mihin tahansa yhteiskunnan osa-alueeseen, esimerkiksi työelämään, terveyspalveluihin, kulttuuriharrastuksiin ja yleiseen yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen (Hirvonen, Kinnunen & Tittula 2020, 15). Erilaisia tapoja toteuttaa saavutettavaa viestintää ovat muun muassa kääntäminen tai tulkkaminen puheesta kirjoitukseksi, äänestä kirjoitukseksi, kirjoituksesta puheeksi,

kuvista puheeksi, puhutusta kielestä toiseksi puhutuksi kieleksi, kielestä kuviksi, puhe ja kuvat kosketuksiksi sekä puhe viittomiksi. Viittomilla tarkoitetaan tässä viittomakielelle tulkkausta, tukiviittomia, tai viitotulle puheelle tulkkausta. (Hirvonen, Kinnunen & Tittula 2020, 17.) Tukiviittomilla tuetaan puheen ymmärtämistä ja kehitystä. Puhutussa lauseessa avainsanoja korostetaan viittomalla, kuten esimerkiksi lause “laitetaan kengät jalkaan”, ainoastaan sana “kengät” viitotaan (Aivoliitto, Kommunikaatiokeskus 2023). Viitotulla puheella tarkoitetaan kommunikaatiomenetelmää, joka tukee huulilta lukua. Viitotussa puheessa viittomia käytetään perusmuodossa, ja ne tuotetaan samanaikaisesti puhutun kielen kanssa. Viitotun puheen käyttäjäkunta koostuu enimmäkseen huonokuuloisista tai henkilöistä, jotka ovat kuuroutuneet puheen oppimisen jälkeen. (Papunet 2019.)

Henkilöillä, joilla on kuulonäkövamma, kuulovamma tai puhevamma, on oikeus tulkkauspalveluun. Suomessa tätä määrittää Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta (133/2010). Lain 1§ tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön mahdollisuutta osallistua yhteiskuntaan yhdenvertaisesti. Palvelun järjestäminen on Kansaneläkelaitoksen vastuulla, mikäli mikään muu taho ei ole velvollinen sitä järjestämään muiden lakien nojalla. Esimerkiksi terveydenhuollon tai sosiaalitoimen tulee järjestää asiakkaalle tulkkaus, mikäli he ovat kutsuneet asiakkaan paikalle. Tulkkauspalvelua voivat käyttää henkilöt, jotka vammansa vuoksi tarvitsevat tulkkausta esimerkiksi työssä käymiseen, opiskeluun, asiointiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen, harrastamiseen tai virkistäytymiseen. Lisäksi henkilön tulee kyetä ilmaisemaan itseään omalla kielellään esimerkiksi tulkkauksen avulla, ja hänellä tulee olla käytössä jokin kommunikointikeino. (Kuuloliitto ry 2023.) Laissa tarkoitetaan tulkkauksella viittomakielellä tai jollain muulla kommunikointia selventävällä menetelmällä tapahtuvaa viestin välittämistä (Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta 133/2010, 4§).

3.3 Ohjelmatekstitykset

Kieliasiantuntijoiden ohjelmatekstitysten laatusuosituksot luovat yhdenmukaiset tekstityskäytänteet ja palvelevat sekä tekstitysten tuottajia, että katsojia. Ohjelmatekstityksillä tarkoitetaan kielensisäisiä tekstityksiä, kuten suomen kieleltä suomen kielelle. Suositukset on tehty yhteistyössä tekstittäjien, käännöstoimistojen, tv-kanavien, suoratoistopalveluiden sekä Kotimaisten kielten keskuksen kanssa ja ne perustuvat av-käännösalan käytänteisiin. Suosituksissa on huomioitu tutkimustietoa sekä tekstitysten kohderyhmien tarpeet. (Kieliasiantuntijat ry 2020, 4–5.)

Tekstityksen kielen täytyy olla sellaista, jota tavallisen kielenkäyttäjän voisi ajatella pitävän suomen kieleen sopivana. Kielen täytyy noudattaa suomen yleiskielen kielioppia sekä oikein-kirjoitussääntöjä. Kielen tulee olla luontevaa, ymmärrettävää sekä asiayhteyteen sopivaa. Tekstin jaottelu repliikeiksi vaikuttaa tekstin luettavuuteen ja mielletävyyteen. Repliikkien lisäksi myös repliikkien ajastus ja kirjoituskeskeiset käytänteet helpottavat luettavuutta. (Kieli-asiatuntijat ry 2020, 9, 10.)

Yleisesti yhteen repliikkiin sisältyy tarkoitukseltaan, aiheeltaan ja rakenteeltaan yhteenkuuluvia asioita. Repliikissä ei ole hyvä olla liian monta virkettä tai liian monta puhujaa. Jaottelussa tulee pyrkiä siihen, että repliikissä on korkeintaan kaksi virkettä ja kahden puhujan vuorosanoja. Yksi repliikki voidaan jakaa yhdelle tai kahdelle riville. Jos ilmaisu ei mahdu yhdelle riville, se tulee jakaa kahdelle riville loogiseksi kokonaisuudeksi. Jos yksi virke jaetaan useaan repliikkiin, tulee jokaisen repliikin olla ymmärrettävä ja selkeä asiakokonaisuutensa ja yhteenkuuluvien sanojen tulee olla samassa repliikissä. (Kieli-asiatuntijat ry 2020, 11, 14).

Tekstitysten ajastuksen tulisi ohjelmatekstityksissä myötäillä puheen rytmiä (Kieli-asiatuntijat ry 2020, 15). Koska tähän opinnäytetyöhön liittyvä video on tuotettu viittomakielellä ilman ääntä ja puhetta, emme ole voineet huomioida puheen rytmiä. Sen sijaan olemme pyrkineet tekstittämään viitottujen kokonaisuuksien rytmissä. Jos tekstityksen rytmitys suhteessa viitottuun tekstiin ei toimi, se näyttäytyy viittomakieliselle katsojalle heikkolaatuisena. Viittomakielisen videon tekstittäjältä vaaditaan siis taitoa ymmärtää viittomakieltä ja kääntää viittomakielinen lähtöteksti suomenkieliseksi tekstitykseksi. (Sivunen 2021, 34.)

Tekstityksen tekemisessä noudatetaan pääosin suomen yleiskielen välimerkki- ja pilkkusääntöjä. Tekstityksillä on kuitenkin joitain tekstilajille ominaisia käytänteitä välimerkkeihin liittyen. Esimerkiksi huutomerkkiä käytetään harkiten. Kysymysmerkki itsessään ei riitä kysymyslauseen muodostamiseksi, vaan vaatii joko kysymyssanan tai kysyvän liitepartikkelin –ko, -kö. Kaksois- ja puolipistettä tulee myös käyttää harkiten. Kolmea pistettä voidaan käyttää tekstityksissä silloin, jos on tarve painottaa kesken jäänyttä ajatusta. (Kieli-asiatuntijat ry 2020, 23–25).

3.4 Veganismi ja eläinten oikeudet

Etsinnöistämme huolimatta, emme löytäneet suomalaisella viittomakielellä tuotettua materiaalia liittyen veganismiin. Tässä alaluvussa kerromme eläinten oikeuksista, eläinsuojelulaista, eläinten hyvinvointilaista, eri kasvisruokavalioista sekä veganismista.

Eläinsuojelulain (1996/247,1§) tarkoituksena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta. Lain tavoitteena on edistää eläinten hyvinvointia ja kohtelua. Lakia (1996/247, 2§) sovelletaan kaikkiin eläimiin, ja lain asetuksissa on määritelty tarkemmista säännöksistä.

Maa- ja metsätalousministeriössä aloitettiin eläinsuojelulain kokonaisuudistuksen valmistelu vuonna 2010. Uusin esitys laista annettiin eduskunnalle syksyllä 2022. Keväällä 2023 eduskunnan täysistunnossa hyväksyttiin lakiesitys uudesta eläinten hyvinvointilaista. Tämä uusi laki tulee voimaan 1.1.2024 ja korvaa nykyisen eläinsuojelulain- ja asetuksen (1996/247). (Valtioneuvosto 2023.)

Eläinten oikeudet ovat monelle tärkeitä. Erilaisia tahoja, jotka ajavat eläinten oikeuksia ja eläinsuojelulakia eteenpäin on Oikeutta eläimille, Animalia ry, SEY Suomen Eläinsuojelu, Vegaaniliitto, Suomen eläinoikeusjuristit ry sekä WWF Suomi. Kasvissyönnillä ja veganismilla on pitkät perinteet maailmassa. Erilaisia syitä valita kasvissyönti tai veganismi voi olla eläinten oikeudet ja eläinten olot, mutta näiden lisäksi myös oma terveys, ympäristö, henkiset syyt tai uskonnolliset syyt. (Vegaaniliitto 2023.)

Ravitsemussuositusten mukaan punaisen lihan, suolan ja kovan rasvan syöntiä tulisi vähentää. Eläinperäiset tuotteet sisältävät usein juuri kovia rasvoja. (Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2014). Vegaanisella ruokavaliolla on myös lukuisia muita terveyshyötyjä, kuten pienempi riski sairastua sydän- ja verisuonisairauksiin, 2. tyypin diabetekseen ja erilaisiin syöpiin (Healthline 2020).

Kasvisruokailu ja veganismi liittyvät eläinten oikeuksiin. Haastatteluvideolla keskitymme ainoastaan vegaaniseen elämäntapaan. Tässä yhteydessä on tärkeää määritellä kuitenkin näiden eri ruokavalioiden eroja. Kasvissyöjä on henkilö, joka koostaa ruokavalionsa kokonaan, pääosin tai osittain kasvikunnan ruoka-aineista, tai käyttää rajatusti eläinkunnan tuotteita. Kasvissyöjien ruokavalioita on monenlaisia: Semivegetaristi ei käytä punaista lihaa, mutta käyttää kuitenkin esimerkiksi siipikarjaa, kalaa ja kananmunaa ruokavaliossaan. Pescovegetaristi on

henkilö, jolla on semivegetaristin kanssa samankaltainen ruokavalio, mutta on sen lisäksi jättänyt ruokavaliostaan pois siipikarjan. Lakto-ovo-vegetaristi syö kasvikunnan tuotteiden lisäksi maitotuotteita sekä kananmunaa. Laktovegetaristi syö kasvikunnan tuotteiden lisäksi pelkääntään maitotuotteita. Vegaani puolestaan ei syö tai käytä ruokavaliossaan mitään eläinperäisiä ruoka-aineita. Usein vegaanit eivät käytä eläinperäisiä tuotteita ruoan ulkopuolellakaan, kuten vaatetuksessa tai palveluissa. (Pelkonen 2020.)

3.5 Ilmastonmuutos ja ympäristö

Ilmastonmuutos kuvaa pitkän aikavälin alueellisia lämpötilojen ja sääilmiöiden muutoksia. Muutokset ilmastossa voivat olla täysin luonnollisia, johtuen esimerkiksi auringon valon määrästä, merien luonnollisista lämpötilanvaihteluista tai vulkaanisen toiminnan vaihtelusta. (Energy education 2023.) Säätilalla tarkoitetaan tietyn paikan sääolosuhteita tiettyinä päivinä, kun taas ilmasto viittaa pidemmän aikavälin säätiloihin tietyllä alueella. Tietyn alueen ilmasto, eli sääolosuhteet voidaan määrittää vuosien sääolojen seurannalla, mikä kestää usein 30 vuotta tai enemmän. (Nasa, Climate Kids 2023.)

Vaikka ilmasto on muuttunut jatkuvasti läpi historian, on ihmisen toiminta viime vuosisatoina aiheuttanut valtavan paljon ilmaston lämpenemistä. Maapallon ilmakehässä on luonnostaan kasvihuonekaasuja kuten vesihöyryä, hiilidioksidia, metaania, dityppioksidia ja otsonia. (Ilmasto-opas 2023b.) Ihminen on toiminnallaan lisännyt kasvihuonekaasujen pääsyä ilmastoon pääosin polttamalla energiaksi fossiilisia polttoaineita, mikä vapauttaa ilmakehään hiilidioksidia. Maatalous, metsien hakkuu, karjan kasvatus ja muu kemikaalinen toiminta lisäävät myös hiilidioksidipäästöjä ilmakehään. Ylimääräiset kaasut ilmakehässä lisäävät maapallon kasvihuoneilmiötä, jonka seurauksena keskilämpötila nousee. (Euroopan unioni European Climate Pact 2023.) Kasvihuoneilmiöllä tarkoitetaan ilmiötä, jossa auringonvalo pääsee kasvihuoneen lasikaton läpi lämmittäen huonetta, ilman että lämpö karkaa takaisin ulos. Maapallon ilmakehä toimii samalla mekanismilla. Auringonvalo ja lämpöenergia pääsee ilmakehän läpi, joka estää lämpöä karkaamasta takaisin avaruuteen. (Ilmasto-opas 2023a.)

Ilmastonmuutoksella ja maapallon keskilämpötilan nousulla on lukuisia vaikutuksia ihmisiin, eläimiin, ekosysteemeihin ja ympäristöön. Arktisten alueiden ympärivuotiset jääpeitteet ovat monin paikoin sulaneet. Merivesien nousu jäätiköiden sulamisesta uhkaa rannikkoja ja meriin varastoitunut hiilidioksidi voi happamoittaa merivesiä. Sään ääri-ilmiöt kuten myrskyt, kuivuus ja rankkasateet ovat yleistyneet ja hankaloittavat ruuantuotantoamme. (WWF ilmastonmuutos

2023.) Sään ääriolosuhteet aiheuttavat myös ilmastopakolaisuutta, kun elinolosuhteet muuttuvat kelvottomiksi kasvattaa ruokaa ja saada puhdasta juomavettä. Tämä voi aiheuttaa myös erilaisia konflikteja ihmisryhmien välille, ja jo olemassa olevia konflikteja on vaikea ratkoa ihmisten perustarpeiden puuttuessa. Kurjat olot ovat omiaan myös synnyttämään erilaisia terroristi-, ja kapinaliikkeitä. (YK-liitto Ilmastopakolaisuus, 2023.)

Ympäristöllä tarkoitetaan erilaisia sosiaalisia, fyysisiä ja kulttuurillisia tekijöitä, jotka kuuluvat luontoon tai muuhun rakennettuun ympäristöön, jonka kanssa ihminen on vuorovaikutuksessa. Ympäristö koetaan ensisijaisesti ihmisten elinympäristöksi, johon ihmisen toiminta voi vaikuttaa kielteisesti tai positiivisesti. (Tilastokeskus 2023.) Kuten aiemmassa kappaleessa todettiin, ilmastonmuutoksella on lukuisia negatiivisia ympäristövaikutuksia. Ihminen omalla toiminnallaan edistää myös näitä negatiivisia vaikutuksia, jotka taas kiihdyttävät ilmastonmuutosta. Luonnon monimuotoisuus ja ympäristö on uhattuna, kun luontoa hävitetään esimerkiksi maatalouden, teiden, asutusten ja muun infrastruktuurin tieltä. Sademetsiä hakataan suuria määriä soija- ja palmuöljyviljelmiksi, sekä karjalle laidunmaaksi, joka aiheuttaa luonnon monimuotoisuuden hupenemista ja eroosiota. (WWF Luontokato, 2023.)

Veganismi, kasviruuan syönti, eläintuotanto ja ympäristö liittyvät oleellisesti toisiinsa. Eläinten kasvattaminen ruuaksi kuluttaa valtavan määrän maapallon resursseja ja heikentää yleisesti ympäristön tilaa ja näin kaventaa luonnon monimuotoisuutta. YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO:n mukaan eläintuotannon osuus maailman kasvihuonepäästöistä on 18 %, mikä on enemmän kuin maailman liikenteen aiheuttamat päästöt. Worldwatch-instituutin raportin mukaan luku voi olla jopa 51 %, mikäli mukaan lasketaan metsien raivaus rehupelloiksi ja laitumiksi, karjan hengityksen, märehtimisen ja ulosteiden aiheuttamat kaasut, teurastus, tuotteistus sekä kuljetus, säilytys ja valmistus. (Goodland, R. & Anhang, J. 2009.) Eläintuotanto kuluttaa myös huomattavasti maapallon makean veden varantoja, arviolta kolmanneksen (Gerber-Leenes, Hoekstra, Mekonnen 2013). Yksi kilogramma pihviä kuluttaa noin 15 400 litraa vettä, joka on noin kymmenen kertaa enemmän verrattuna kilogrammaan soijaa tai muita palkokasveja (Water footprint. Product gallery 2023). Maailmassa teurastetaan vuosittain arviolta 63 miljardia eläintä, ja suurimpien arvioiden mukaan tämän mittakaavan eläintuotanto tarvitsee maapallon pinta-alasta jopa 50 % (Hannah Ritchie, 2017, Francesca Allievi, 2019). Suomessa peltopinta-alasta arviolta 70 % käytetään eläinperäisen ruuan tuottamiseen (Suomen ympäristökeskus 2018). Maaperän kunnan huonontuminen ja aavikoituminen ovat myös seurausta eläintuotannosta. Liian homogeeniset rehuviljelmät ja karjan laiduntaminen aiheuttaa eroosiota,

eli maaperän kulumista, joka aiheuttaa maan pinta-aineksen ravinteiden häviämistä, joka taas johtaa maaperän aavikoitumiseen. Tämän seurauksena täytyy raivata uusia metsäalueita eläintuotannon käyttöön, joka tietysti aiheuttaa metsäkatoa, ja luonnon monimuotoisuuden pienentymistä. (Oppenlander 2015.)

4 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAT

4.1 Tarve ja tavoitteet

Opinnäytetyömme tärkein tavoite oli luoda ensimmäinen suomalaisella viittomakielellä tuotettu videomateriaali, joka käsittelee veganismia ja siihen liittyvänä eläinten oikeuksia, ympäristöä, ilmastonmuutosta ja terveyttä. Tavoitteenamme oli julkaista materiaali Viittomakieliseen kirjastoon, ja sen kautta saavuttaa mahdollisimman monta näistä aiheista kiinnostunutta henkilöä. Näin myös Viittomakielinen kirjasto sai uutta materiaalia. Konkreettisia tavoitteita ovat viittomakielisen haastatteluvideon toteuttaminen saavutettavuus huomioiden sekä videon tekstittäminen, jolloin se on kielellisesti saavutettava myös henkilöille, jotka eivät osaa suomalaista viittomakieltä ja tarvitsevat suomen kielen tekstityksiä.

Huomasimme opinnäytetyöllemme suuren tarpeen, sillä aiheemme ovat erittäin ajankohtaisia, mutta viittomakielellä aiheesta ei juurikaan löydy materiaalia. Halusimme osaltamme edistää saavutettavuutta, yhdenvertaisuutta ja ihmisten osallistumista yhteiskunnassa käytäviin keskusteluihin julkaisemalla videon kyseisistä aiheista. Nykypäivän yhteiskunnassa käydään laajaa keskustelua ilmastonmuutoksesta, johon liittyy oleellisesti tapamme tuottaa ruokaa. Voidaan puhua ruokatuotannon globaalista murroksesta, joka keskittyy siirtymään eläinperäisten tuotteiden tuottamisesta kasvipainotteisempaan ruokavalioon. Kasvipainotteinen ruokavalio taas liittyy oleellisesti eläinten oikeuksiin, ja niihin liittyviin eettisiin kysymyksiin.

Tiedonvälityksessä ja viestinnässä ihmiset unohtavat usein viittomakielisten tarpeen saada tietoa omalla äidinkielellään. Kaikki kuurot eivät välttämättä ole sujuvasti kaksikielisiä eli kaikki eivät käytä suomen kieltä. Viittomakielisessä yhteisössä on nykyään myös esimerkiksi paljon kuuroja maahanmuuttajia, jotka eivät välttämättä osaa riittävästi kirjoitettua suomea tai ruotsia. Ihanteellisesti viittomakielisille olisi tarjolla monipuolisesti tietoa kaikesta, mitä myös valtaväestölle tiedotetaan eri kielillä. (Kuurojen Liitto ry, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 57.) Lähtökohtaisesti viittomakielisen materiaalin tuottaminen on yksi askel lähemmäs tätä ihannetta.

4.2 Aiemmat tutkimukset

Viittomakielisistä verkkoteksteistä on tehty jonkin verran tutkimuksia aiemmin Suomessa (Sivunen 2022). Pro gradututkielma ” “Pidättehän huolta, että se on ymmärrettävää viittomakieltä”: Lukijan näkökulma viittomakielisiin verkkoteksteihin” liittyy viittomakielisten verkkotekstien ymmärrettävyyteen (Vivolin-Karén 2010). Maisteritutkielma ”Kuntien viittomakielisten ja suomalaiselle viittomakielelle tulkattujen multimodaalisten verkkotekstien käytettävyys” käsittelee viittomakielellä tuotettuja verkkotekstejä käytettävyyden näkökulmasta (Sivunen 2021). Lisäksi viittomakielelle kääntämisestä on tehty ohjeistus Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunnassa, nimeltään ”Laatua viittomakielelle kääntämiseen” (2015), jossa on ohjeistuksia viittomakielisten tallenteiden tuottamiseen.

Muutamia opinnäytetöitä on tehty videoiden saavutettavuuden tutkimisen näkökulmasta, mutta näissä on tutkittu saavutettavuutta suomen kielellä puhuttujen videoiden tuottamisen näkökulmasta. Yksi opinnäytetyö on Andelinin vuonna 2021 tekemä opinnäytetyö nimeltään ”Ohjevideoiden saavutettavuus”, jossa tutkitaan saavutettavuutta digitaalisissa materiaaleissa ja videoissa. Opinnäytetyössä on tuotettu kymmenen eri ohjevideota. Toinen opinnäytetyö on Huotarin 2020 tekemä, nimeltään ”Saavutettavan videotuotannon ohjeiden suunnittelu ja toteutus”, jossa tutkittiin videotuotannon saavutettavuusvaatimuksia sekä luotiin ohjeita tähän liittyen. Näitä ja omaa opinnäytetyötämme yhdistävät materiaalien saavutettavuuden tutkiminen. Erona on kuitenkin se, että tässä työssä keskitytään pääasiassa viittomakielisen lähdetekstin saavutettavuuteen.

Suomalaisella viittomakielellä ei ole aiemmin löytynyt materiaalia eläinten oikeuksiin ja vegaanisiin liittyen. Sen sijaan ilmastonmuutokseen ja ympäristöön liittyvää videomateriaalia löytyy muutamia Viittomakielisestä kirjastosta. Nämä ovat nimeltään ”Ilmastonmuutos ja Euroopan Unioni”, mikä on julkaistu vuonna 2020, sekä ”Ilmastonmuutos tässä ja nyt”, mikä on julkaistu vuonna 2019. Näiden lisäksi on vuonna 2021 julkaistu videosarja, johon kuuluvat videot nimeltään ”Ilmasto muuttuu” ja ”Vahvistetaan luontoa”.

4.3 Tutkimuskysymys

Opinnäytetyömme tutkimuskysymys oli: “Kuinka tuotetaan saavutettava viittomakielinen videomateriaali?”.

Työssämme halusimme selvittää, mitä asioita tulee ottaa huomioon, jotta haastattelumme on saavutettava videon katsojille eli Viittomakielisen kirjaston käyttäjille? Etsimme tietoa eri lähteistä siitä, millaisia asioita tulee huomioida viittomakielisen videomateriaalin tuottamisessa, jotta se olisi saavutettava eri Viittomakielisen kirjaston käyttäjäryhmille. Tekstitämme videon, jotta se saavuttaa myös heidät, jotka eivät osaa suomalaista viittomakieltä.

4.4 Toiminnallinen opinnäytetyö

Yksi vaihtoehto ammattikorkeakoulun tutkimukselliselle opinnäytetyölle on toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena ammatillisessa kentässä on käytännön toiminnan ohjeistaminen, opastaminen, toiminnan järjestäminen tai toiminnan järjestäminen. Alasta riippuen se voi olla esimerkiksi ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje tai opastus tai jonkin tapahtuman toteuttaminen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tärkeää on se, että siinä yhdistyy käytännön toteutus sekä sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. (Airaksinen & Vilka 2004, 9.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tarvitaan myös tutkimuksellinen selvitys ja se kuuluu produktin toteutustapaan. Toteutustavalla tarkoitetaan sekä keinoja, jolla materiaalia hankitaan, että myös keinoja, jolla produkti toteutetaan. Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei kuitenkaan ole välttämätöntä käyttää tutkimuksellisia menetelmiä. (Airaksinen & Vilka 2004, 56.)

Opinnäytetyön kohderyhmä on myös tärkeä osa-alue pohdittavaksi. Toiminnallisessa opinnäytetyössä produkti tehdään aina jollekin tai jonkun käytettäväksi ja sen tavoitteena on joidenkin ihmisten toimintaan osallistumisen mahdollistaminen tai esimerkiksi toiminnan selkeyttäminen oppaan tai ohjeistuksen avulla. (Airaksinen & Vilka 2004, 38.) Tämän työn produktin eli videon tavoitteena oli tehdä vegaanisen elämäntavan tietämyksestä saavutettavampaa kohderyhmällemme eli Viittomakielisen kirjaston katsojille. Kohderyhmän määrittäminen on tärkeää, koska tuotteen sisällön ratkaisee se, kenelle se on tarkoitettu (mt., 40). Meidän opinnäytetyössämme tutkimme saavutettavan materiaalin tuottamista nimenomaan viittomakielisen kirjaston katsojille ja viittomakieliselle yhteisölle. Olemme siis ottaneet videon tuottamisessa huomioon saavutettavuuden periaatteet ja tarpeet tätä ryhmää varten.

Toiminnallisen opinnäytetyön tuote pelkästään ei ole vielä riittävä ammattikorkeakoulun opinnäytetyöksi, vaan se vaatii tietoperustaa. Opinnäytetyön tekijän tulee osoittaa, että kykenee yhdistämään ammatillisen teoreettisen tiedon käytäntöön. Tekijän tulee osata pohtia alan teorian

ja käsitteiden avulla kriittisesti käytännössä tehtäviä ratkaisuja ja kehittää niiden avulla alan ammattikulttuuria. Opinnäytetyössä täytyy käyttää teorioita valintoihin ja valintojen perusteleamiseen. (Airaksinen & Vilkkä 2004, 42.) Opinnäytetyössämme käytimme tietoperustana saavutettavuusdirektiiviä, muita lähteitä saavutettavuuden huomioimiseen sekä viittomakieliseen tekstiin liittyviä lähteitä. Näiden lisäksi erittelemme myös videon sisällön teemoja eli veganismia, ja sen yhteyttä eläinten oikeuksiin, ilmastonmuutokseen, ympäristöasioihin ja terveyteen, jotta lukija ymmärtää niiden merkitykset.

5 VIITTOMAKIELISEN MEDIASISÄLLÖN TUOTTAMINEN

5.1 Viittomakielinen mediasisältö ja sen saavutettavuus

Viittomakielisen mediasisällön tuottamisessa täytyy huomioida erityisesti visuaalisuus, sillä kyseessä on visuaalinen kieli. Esimerkiksi videolla esiintyvillä vaatetuksen värin on hyvä olla kontrastissa ihon värin kanssa, jolloin viittomat erottuvat parhaiten taustasta. Taustan on hyvä olla mahdollisimman selkeä ja esiintyjän kannattaa asettua siitä riittävän kauas, jotta viittominen näkyy. Viittojan käsien tulee pysyä selvästi kuvaruudun reunojen sisäpuolella. Kuvaruutu täytyy rajata niin, että pään yläpuolelle jää riittävästi tilaa ja ettei kuva katkea kyynärpäiden, polven tai vartalon kohdalla. Lisäksi kameran kannattaa olla katseen korkeudella. (Jyväskylän yliopisto 2016.)

Valotus on tärkeä huomioida, ja kuvatessa kannattaa käyttää ainakin kahta eri valonlähdettä sekä tarvittaessa heijasteita. (Jyväskylän yliopisto 2016.) Valotus ja kontrasti ovat myös tärkeitä elementtejä näkörajoitteisten henkilöiden kohdalla. Viittomakielisissä lähetyksissä tumma yksivärinen vaatetus, rauhallinen ja yksivärinen tausta, tasainen valaistus ja pysyvä kuvakulma helpottavat myös kuurosokeita. (Suomen kuurosokeat 2020.) Videon tuottamisessa on hyvä huomioida myös kaksiulotteisuus. Tämä voidaan huomioida esimerkiksi siten, että viittoja on hieman vinossa suhteessa kameraan. (Kuurojen liitto ry 2015.)

Halusimme tekstittää haastatteluvideon, jotta se olisi saavutettava myös heille, jotka eivät osaa suomalaista viittomakieltä. Viittomakielisen Kirjaston sekä viittomakielisen haastateltavamme mukaan tekstittäminen lisää saavutettavuutta varsinkin sisäkorvaistutteita käyttäville viittomakielisille, jotka ovat paljon tekemisissä suomen kielen kanssa (Vivolin-Karén 2023, Wessberg 2023). Tekstityksestä voivat hyötyä myös näkörajoitteiset sekä osa kieltä opiskelevista henkilöistä. (Saavutettavuusvaatimukset.fi 2023b). Viittomakielisen kirjaston materiaaleja käytetään paljon viittomakielen tulkkiopiskelijoiden keskuudessa, joten tekstittäminen tekee haastattelun myös heidän näkökulmastaan saavutettavamman opintojen alkuvaiheessa. Viittomakielen tulkiksi voi alkaa opiskelemaan ilman aiempaa kielitaitoa, joten ilman tekstitystä video ei olisi heille opintojen alkuvaiheessa saavutettava. Samoin tekstitykset edistävät videon saavutettavuutta myös esimerkiksi viittomakielisten perheenjäsenille, joilla ei ole viittomakielen taitoa.

Pohdimme haastattelun suomen kielen puheelle tulkkausta, mutta päädyimme tekstitykseen. Viittomakielisen kirjaston aineisto pyritään aina tekstittämään saavutettavuuden vuoksi. Poikkeuksena ovat taiteelliset esitykset, joiden kääntäminen tekstitykseksi olisi erityisen haastavaa. Lisäksi lapsille suunnatut aineistot pyritään kirjastolla aina saavutettavuuden vuoksi tulkkaamaan suomeksi, koska ei voida olettaa pienten lasten osaavan vielä lukea. Aineistojen suomeksi puhuminen tai tulkkaaminen edellyttää aina selkeästi isompaa resurssia ja vie huomattavasti enemmän aikaa. Tekstityksen voi usein tehdä 1–2 työpäivässä, mutta puheelle tulkkauksen eli spiikkauksen toteutus vaatii minimissään pari viikkoa. Näistä syistä kirjasto suosii tekstittämistä. Aineistoissa, joissa kuvaustilanteessa on ollut tallennettavissa esimerkiksi simultaanitulkkaus tai joka sisältää tulkin tulkkauksen, on pyydetty tulkilta lupa tulkkauksen tallentamiseen pääsääntöisesti jo tulkin tilausvaiheessa. (Vivolin-Karén 2023b.) Näiden käytäntöjen mukaisesti emme puheelle tulkanneet videota.

Halusimme tuottaa videon, jossa viittomakielisen yhteisön jäsen on kertomassa aiheesta. Mietimme tätä yhteisön ja representaation näkökulmasta. Verkkoon tuotetut digitaaliset tallenteet suomalaisella viittomakielellä tulisivat olla korkealaatuisia ja äidinkieleltään viittomakielisten ehdoilla ja tavoilla tuotettuja. Verkkoteksteillä on representationaalinen merkitys, eli viittoja ja kielivalinta vaikuttaa kohderyhmään sekä kielen statukseen. (Sivunen 2021, 47.) Representaatio on kirjaimellisesti “uudelleen esittämistä”, ja se vaikuttaa esimerkiksi siihen, millaisin keinoin tai millaisesta näkökulmasta todellisuutta esitetään. Representoiminen vaikuttaa ihmisten asemaan ja liittyy kysymyksiin vallasta, kuten mitä tehdään näkyväksi ja mitä ei? (Pietikäinen, Mäntynen 2019, 78, 79). Kielen käytöllä ja kielivalinnalla rakennetaan identiteettejä sekä luodaan kulttuurillisia merkityksiä. Vähemmistökieliset kokevat, että käännetyt tai suoraan omalla kielellä tuotetut palvelut ovat parempia ja laadukkaampia verrattuna tulkattuihin. (Sivunen 2021, 43). Viittomakielisen kirjaston mediasisältöjen tuottamisessa pyritään myös lähtökohtaisesti käyttämään äidinkieleltään viittomakielisiä henkilöitä (Vivolin-Karén, 2023a).

Haastatteluvideossa toteutui viittomakieliselle mediasisällölle ominaisia elementtejä, myös saavutettavuuden näkökulmasta. Kuvassimme videon Viittomakielisen kirjaston studiossa ammattikuvaajan kanssa. Säädimme hänen kanssaan taustan tummaksi ja valitsimme vaaleansävyisen sohvan sekä nojatuolin, jotta saimme aikaan kontrastin. Säädimme kamerat kuvaamaan katseen korkeudelle, niin että pään yläpuolelle ja vartalon alapuolelle jäi hyvin tilaa. Kuvaruudun rajasimme, niin että kädet näkyivät selkeästi. Valotusta säädettiin kahdesta eri suunnasta, niin että valot ja varjot loivat syvyyttä ja kontrastia kasvoihin. Haastattelijan ja haastateltavan

vaatetus oli sovittu etukäteen eli tumma, yksivärinen paita, jota vasten kädet erottuivat selkeästi lisäten saavutettavuutta erityisesti kuurosokeille. Näiden lisäksi käännsimme haastattelun suomen kielelle ja teimme käännöksen pohjalta ohjelmatekstitykset.

5.2 Kohderyhmä

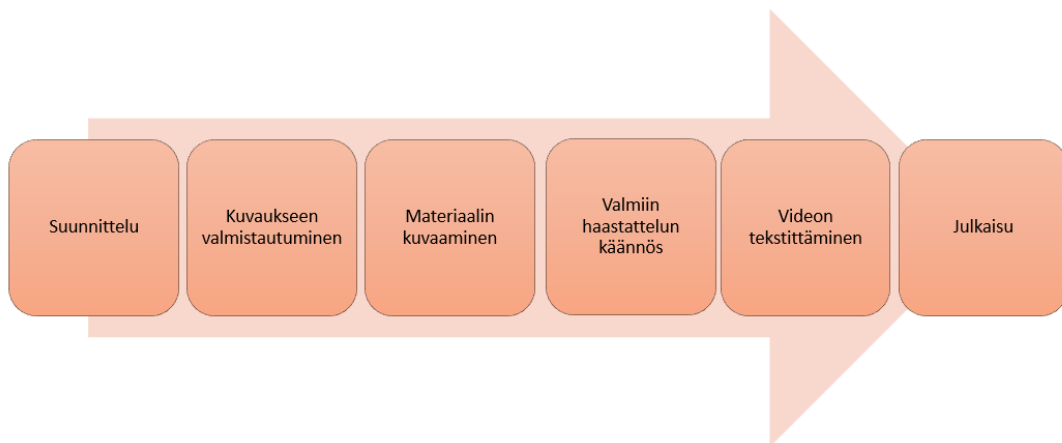
Materiaalimme kohderyhmänä ovat kaikki ne Viittomakielisen kirjaston katsojat, joita aihe kiinnostaa. Halusimme luoda materiaalin mahdollisimman saavutettavaksi ja kiinnostavaksi monelle ryhmälle: viittomakielisille, huonokuuloisille, kuurosokeille sekä kuuleville kuten viittomakieltä opiskeleville tai viittomakielisten perheenjäsenille ja ystäville. Materiaalimme sopii myös heille, joilla ei ole aiempaa tietoa aiheista. Tämän vuoksi termit ja ilmiöt avataan ja kerrotaan mitä ne tarkoittavat.

Kuurojen liiton arvion mukaan Suomessa on noin 3000 kuuroa henkilöä, jotka käyttävät viittomakieltä äidinkielenään. Heidän lisäksi Suomessa arvioidaan olevan noin 10 000 henkilöä, jotka osaavat viittomakieltä. (Kuurojen Liitto, FAQ 2020). Vuodesta 2014 vuoteen 2019 Viittomakielisen Kirjaston käyttäjämäärät ovat kasvaneet vuosittain noin 30 %. Viittomakielisen Kirjaston asiakastutkimuksen perusteella kuurojen lisäksi kirjastoa käyttävät muun muassa kuurojen perheenjäsenet ja ystävät, kuurojen lasten kanssa työtä tekevät, viittomakielen opiskelijat sekä erilaisissa asiakaspalveluammateissa työskentelevät henkilöt. Vuonna 2018 Viittomakielisessä kirjastossa vieraili noin 40 000 yksilöityä IP-osoitetta, ja sivuja avattiin noin 200 000 kertaa. Viittomakielinen kirjasto toteutti joulukuussa 2022 asiakaskyselyn, jonka mukaan lähes 80 % kirjaston asiakkaista etsii kirjastosta viihdettä, 60 % tietoa, 32 % oppi- tai opetusmateriaalia, sekä näiden lisäksi jonkin verran lastenaineistoa. Vastaajia kyselyssä oli 35 henkilöä. (Vivolin-Karén, 2023a.) Viittomakielisten ohjelmien katsojista osa on myös kaksoisaistivammaisia, eli ovat kuurouden lisäksi myös näkövammaisia (Suomen kuurosokeat ry 2020).

6 TYÖN VAIHEET

Halusimme kuvata työmme vaiheet visuaalisesti prosessikaavion avulla. Prosessi alkoi suunnittelulla ja päättyi julkaisuun.

Työn vaiheet:

Kuvio 1: Työn vaiheet -prosessikaavio

6.1 Suunnittelu

Toiminnallisessa opinnäytetyössä on tärkeää tehdä toimintasuunnitelmaa ennen varsinaisen työn aloittamista. Se tehdään, koska opinnäytetyön idean ja tavoitteiden tulee olla tiedostettuja, harkittuja ja perusteltuja. (Vilka & Airaksinen 2004, 26.) Aivan alussa teimme opinnäytetyön suunnitelman, jossa meidän tuli pohtia vastauksia tiettyihin kysymyksiin. Näitä kysymyksiä toimintasuunnitelmassa ovat usein, mitä tehdään, miten tehdään ja miksi tehdään. Ensisijaisesti suunnitelman tarkoituksena on jäsentää itselle mitä on tekemässä. Toiseksi se osoittaa, että pystyy johdonmukaiseen päättelyyn ideassa sekä tavoitteissa. Kolmanneksi toimintasuunnitelma on lupaus siitä, mitä aiotaan tehdä. (Vilka & Airaksinen 2004, 26.)

On hyvä lähteä selvittämään, onko muita vastaavanlaisia töitä tehty, sillä toiminnallisessa opinnäytetyössä täytyy myös tuoda jotain uutta alalle. Lisäksi suunnitteluvaiheessa on hyvä kartoittaa tulevaa kohderyhmää, idean tarvetta, aiheeseen liittyvää lähdekirjallisuutta, sekä ajankoh-
taisia keskusteluja. Taustakartoituksen ja omien taitojen, kykyjen ja valmiuksien pohtimisen jälkeen voi alkaa päättämään opinnäytetyön ideat ja tavoitteet. (Vilka & Airaksinen 2004, 27.)
Aluksi selvitimme, onko vastaavanlaisia töitä tehty aiemmin tai löytyykö aiheestamme viittomakielistä materiaalia Suomessa. Ilmastonmuutokseen liittyvää materiaalia on olemassa suomalaisella viittomakielellä, mutta kuitenkin vegaanisuuteen sekä eläinten oikeuksiin ei löydy materiaalia suomalaisella viittomakielellä. Tästä löysimme yhden syyn opinnäytetyömme tarpeellisuudelle. Kohderyhmänä meillä oli viittomakielinen yhteisö, ja koska saimme tilaajaksi Viittomakielisen kirjaston, saavutamme kohderyhmämme mahdollisesti myös paremmin.

Suunnitteluvaiheeseen kuului myös sopivan haastateltavan etsiminen. Sopiva haastateltava löytyi, ja yhteinen näkökulma materiaalin toteuttamiseen syntyi keskustelujen kautta. Tapasimme haastateltavan kanssa ensimmäisen kerran marraskuussa 2022, jolloin keskustelimme haastattelun sisällöstä ja kysymyksistä, joita haluamme käsitellä.

6.2 Kuvaukseen valmistautuminen

Kuvaukseen valmistauduttiin tekemällä käsikirjoitus. Käsikirjoitukseen sisältyi suunnitelma siitä, kuinka pitkä videosta tulee, ketkä videolla esiintyvät sekä millainen vaatetus videon esiintyjillä kuuluu olla. Käsikirjoitukseen merkittiin kysymykset ja haastateltavan vastaukset, eli mitä Wessberg oli suunnitellut vastaavansa. Viittomakielisen kirjaston sekä haastateltavan kanssa sovittiin kuvauspäivästä ja kuvaukseen liittyvistä yksityiskohdista. Viittomakielisen kirjaston kanssa sovittiin, että heidän mediatyöntekijänsä toteuttaa kuvauksen ja editoinnin, ja että kuvaus toteutetaan heidän studiollaan.

Haastateltavan kanssa keskusteltiin videon sisällöstä WhatsAppin välityksellä. Haastateltava sai kysymykset teksteinä sekä viitottuna videona, jotta hän pystyi kommentoimaan esimerkiksi viittomavalintoja tai yleisesti kysymyksiä ja runkoa. Haastateltavalta pyysimme etukäteen hänen vastauksensa, jotta käsikirjoitus saatiin lähetettyä kuvaajalle.

Käsikirjoituksessa tuli kirjoittaa ylös, mitä videolla näkyy. Näkyykö videolla pelkästään haastateltava vai myös haastattelija? Kuka tai ketkä toimivat haastattelijoina? Millainen tausta ja

asettelu videolla näkyy? Päädyimme lopuksi siihen, että haastattelijana toimii toinen opinnäytetyön tekijöistä, Julius Jokinen, ja että haastattelu on vuorovaikutuksellinen. Valitsimme Jokisen haastattelijaksi, jotta haastateltavamme ei tarvitse olla videolla yksin, ja että myös haastattelukysymykset näkyvät videolla viittoen. Videon selkeyden vuoksi on parempi, että videolla näkyvät kysymykset viittotuna. Videon taustan sekä vaatetusten tuli olla mustat, jotta video huomioi erityisesti kuurosokeat ja viittomat erottuvat selkeästi.

6.3 Materiaalin kuvaaminen

Materiaalin kuvaaminen toteutui Viittomakielisen kirjaston mediatyöntekijän kuvaamana kirjaston studiolla ja heidän laitteillaan. Ennen kuvaamisen aloittamista täytyi keskustella videon sisällöstä sekä siitä, millä tyylillä materiaali kuvataan. Videon esiintyjiä kuvattiin kolmella kameralla, molempia erikseen hieman viistosta ja yhdellä kameralla keskustelun kokonaiskuvaa. Kuvaaminen toteutui samanaikaisesti, joten kuvaamisen välissä ei tarvinnut siirrellä kameroita.

Haastattelupaikka ja taustat tuli säätää ennen kuvausta sopivaksi kameraan. Kuvaaminen toteutui nopeasti, sillä toteutimme sen vuorovaikutuksellisen keskusteluna. Muutaman kerran kuvattiin kysymys ja vastaus -osio uudelleen, mutta kokonaisuudessaan video kuvattiin yhdellä kerralla.

6.4 Valmiin haastattelun käänös

Viittomakielisen kirjaston kuvaaja toteutti myös videon editoinnin. Editoinnin jälkeen käännsimme viittomakielisen videon suomen kielelle tekstitystä varten. Kääntämisen voi määritellä niin, että käännettäessä ilmaistaan tulokielellä se, mikä on jo ilmaistu lähtökielellä. Kyse ei kuitenkaan ole vain kielen kääntämisestä, vaan kääntäjän tehtävänä on usein välittää sisältöä ja merkitystä. (Vehmas-Lehto 1999, 12.)

Aluksi katsoimme videota kysymys- ja vastaus kerrallaan, jonka jälkeen mietimme sopivia suomen kielen vastineita. Videon kääntäminen oli suhteellisen sujuvaa, sillä olimme itse olleet tekemässä videota ja tietoisia videon sisällöstä ja aiheista. Muutamissa kohdissa täytyi varmistaa haastateltavalta, mitä hän tarkoitti viittomallaan lauseella. Kun käänös oli valmis, lähetimme sen haastateltavalle vielä kokonaisuutena tarkistettavaksi. Muutamia kohtia meidän tuli muotoilla uudelleen, mutta suurin osa oli suomennettu oikein.

6.5 Tekstittäminen

Käännösprosessin seuraavana työvaiheena oli tekstittäminen. Tekstitysohjelmana käytimme Subtitle Edit- ohjelman versiota 3.6.11. Saimme hyvät käytännön ohjeet sovelluksen käyttämiseen Viittomakielisen kirjaston työntekijältä.

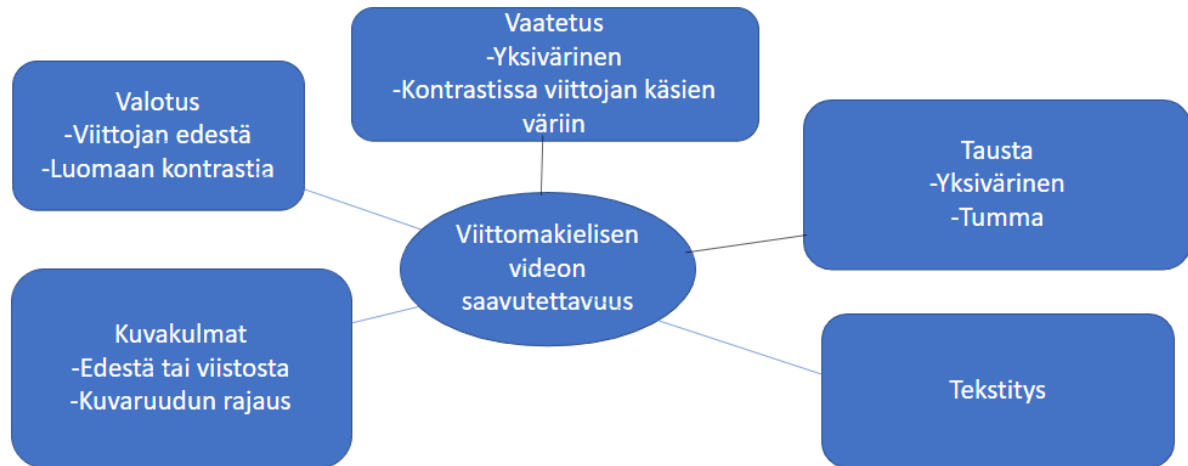
Käännös toimi pohjana tekstityksen tukena, mutta joitain lauseita täytyi muotoilla uudelleen, jotta ne mahtuvat tekstiruutuun ja noudattavat tekstityksen laatusuosituksia. Tekstittämisen tekemiseen käytimme tietoperustana Kieliasiantuntijoiden ohjelmatekstitysten laatusuosituksia, joiden tarkoituksena on luoda yhdenmukaiset tekstityskäytänteet ja palvella sekä tekstitykset tuottajia, että katsojia (Kieliasiantuntijat ry 2020, 5).

Suuria vaikeuksia tekstitystä tehdessä ei tullut vastaan. Valmiin tekstityksen tarkastivat vielä haastateltava, opinnäytetyötämme ohjaava lehtori ja Viittomakielisen kirjaston työntekijä.

6.6 Julkaisu

Lopullinen videomateriaali julkaistiin Viittomakielisen kirjaston sivuilla 20.04.2023. Viittomakielinen kirjasto teki videosta myös mainokset Instagramiin sekä Facebookiin. Videota pääsee katsomaan Viittomakielisen kirjaston nettisivuilta. Videon url-osoite on <https://viittomakielinenkirjasto.fi/video/fanny-the-vegan/>.

7 YHTEENVETO

Kuvio 2: Viittomakielisen videon saavutettavuus -ajatuskartta

Jotta viittomakielinen video olisi saavutettava viittomakieliselle yhteisölle ja siten mahdollisimman monelle Viittomakielisen kirjaston käyttäjälle, meidän oli otettava huomioon erilaisia visuaalisuuteen ja visuaaliseen kieleen liittyviä asioita. Tutkimuskysymyksemme oli “Kuinka tuotetaan saavutettava viittomakielinen videomateriaali?”. Tärkeitä elementtejä haastatteluvideomme saavutettavuuteen olivat:

- Yhtenäinen ja tumma vaatus, jotta kädet erottuivat ja loivat kontrastia. Mikäli viittojan ihonväri olisi tumma, tärkeää olisi voinut käyttää vaaleaa vaatetusta. Vaatus on tärkeä elementti luomaan kontrastia, jotta viittomat erottuvat selkeästi.
- Kuvaustilanteessa tausta oli yhtenäinen ja tumma.
- Kuvaruutu rajattiin niin, että kädet näkyivät ja viittojan ympärille jäi tilaa.
- Kuvakulma oli hieman viistosta kaksiulotteisuuden huomioimiseksi.
- Valotus oli säädetty luomaan kontrastia ja selkeyttä viittojiin ja viittomiseen.
- Ohjelmatekstitykset lisäsivät saavutettavuutta heille, joiden äidinkieli ei ole suomalainen viittomakieli tai ketkä vasta opiskelevat suomalaista viittomakieltä ja tarvitsevat suomen kielen tekstityksestä tukea.

Viittomakielisen videon saavutettavuus kärsii huomattavasti, jos video kuvataan sellaisesta kuvakulmasta, josta näkyvyys on heikkoa, kuten liian sivusta, alhaalta tai ylhäältä. Jos viittojalla

on päällään esimerkiksi raidallinen tai monivärinen paita, eivät kädet erotu vaateetusta vasten optimaalisesti, mikä vaikeuttaa viittomisen ymmärtämistä varsinkin näkörajoitteisille. Mikäli emme olisi ohjelmatekstittäneet videota, se ei olisi ollut saavutettava kaikille Viittomakielisen kirjaston käyttäjille. Näihin käyttäjiin lukeutuvat huonokuuloiset, kuurosokeat, juuri suomalaisen viittomakielen opiskelun aloittaneet suomenkieliset henkilöt, tai viittomakielisten perheenjäsenet ja ystävät. Työn tilaajamme mukaan huonokuuloiset ja sisäkorvaistutteen saaneet viittomakieliset “ei vilkaisekaan videoita, jos niistä puuttuvat tekstit” (Vivolin-Karén 2023a).

Kuvio 3: Esimerkkikuva videosta

8 POHDINTA

Opinnäytetyömme toiminnallinen lopputulos on viittomakielinen haastatteluvideo, jossa on huomioitu viittomakielisen videon saavutettavuusnäkökulmia. Video viittomakielellä valitsemamme aiheista eli veganismista, eläintenoikeuksista, ilmastonmuutoksesta ja ympäristöstä sekä terveydestä itsessään lisää ajankohtaisten aiheiden ja tiedon saavutettavuutta. Tämän lisäksi tekstitimme videon, joka lisää saavutettavuutta myös heille, jotka eivät osaa viittomakieltä ja tarvitsevat suomen kielen tekstitystä.

Opinnäytetöiden tarkoitus on kehittää ja tehdä jotain uutta, ja tämä videomateriaali täyttää nämä kriteerit, koska veganismista ei ole aiempaa materiaalia suomalaisella viittomakielellä. Video edistää ajankohtaisen tiedon saavutettavuutta. Tilaajamme Viittomakielinen kirjasto hyötyi opinnäytetyöstämme saamalla uutta materiaalia valikoimiinsa, joka taas palvelee heidän käyttäjäkuntaansa. Lisäksi videomateriaali hyödyntää myös viittomakielen tulkkeja tai kääntäjiä, mikäli he miettivät kuinka tiettyjä eläinten oikeuksiin tai vegaanisuuteen liittyviä asioita voisi viittoa.

Tilaajalta saamamme palaute osoittaa, että yhteistyömme oli onnistunut. Se oli sekä heidän sanojensa, että omien kokemustemme mukaan alusta alkaen hyvää ja sujuvaa. Saimme hyvää palautetta siitä, että meillä oli selkeä näkemys mitä olemme tekemässä, valitsimme aiheen ja teimme käsikirjoituksen. Tilaajan mukaan löysimme hyvän haastateltavan videolle. Valmistautuminen kuvaustilanteeseen oli onnistunut. Tämän osoittaa se, että kuvaajan oli helppo tehdä kuvaus ja editointi toiveidemme mukaan ja ongelmitta. Tekstitys on toteutettu itsenäisesti ja onnistuneesti. Julkaisusta ensimmäisen kolmen vuorokauden aikana videota oli katsottu 170 kertaa, mikä on kirjastolle hyvä tulos. Video on hyvä lisä Viittomakielisen kirjaston aineistoihin. (Vivolin-Karén, 2023c.)

Haastateltavalta Fanny Wessbergiltä saimme myös hyvän palautteen. Hän kertoi innostuneensa, kun sai kutsun projektiin. Veganismi on ajankohtainen aihe eri kanavissa ja Wessbergin mukaan viittomakielisten keskuudessa kysellään ja halutaan tietää aiheesta lisää. Tämän projektin kautta he saavat tietää veganismista enemmän tietoa. Wessberg kertoo, hänelle jääneen hyvä olo yhteistyöstämme. (Wessberg 2023.) Olemme samaa mieltä. Olemme todella tyytyväisiä yhteistyöhömme ja iloisia, että saimme Wessbergin haastateltavaksi videolle. Hänen vastauksensa olivat selkeästi mietittyjä kokonaisuuksia ja selitetty videolla onnistuneesti.

Eettisestä näkökulmasta voisi pohtia, olimmeko oikeat ihmiset tuottamaan tätä projektia ja viittomakielistä materiaalia, koska emme itse ole viittomakielisiä. Kuitenkin olemme huomioineet viittomakielisen yhteisön, sillä videolla on tuotu nimenomaan viittomakielisen yhteisön jäsenen representaatio esille. Tämä on tärkeää viittomakielisen videon tuottamisessa. Jokinen toimii videolla haastattelijana, jotta videon kysymykset näkyvät videolla, ja jotta video on vuorovaiikutuksellinen.

Tekstityksistä saimme palautetta julkaisun jälkeen muutamasta lauseesta. Olimme tekstittäneet esimerkiksi kohdan “Se tarkoittaa, ettei syö mitään eläinperäisiä tuotteita, esimerkiksi lihatuotteista jauhelihaa tai makkaraa...”. Saimme palautetta, että tuo “lihatuotteista” sanamuoto rajaa merkityksen niin, että vegaani ei syö jauhelihaa tai makkaraa, mutta muita lihatuotteita kylläkin. Sama virhe löytyi seuraavista lauseista. Kysyimme Viittomakielisen kirjaston työntekijältä, onnistuuko tekstityksiä vielä muokkaamaan vai onko se liian kova työ. Onneksemme tekstitysten korjaaminen oli yksinkertaista ja onnistui, koska olimme lähettäneet videon srt tai vtt tiedostona. Viittomakielisen kirjaston tuottaja korjasi lauseet, ja sanamuoto muokattiin “lihatuotteita, kuten...”, mikä oli selkeämpi vaihtoehto. Samaa muotoilua käytimme seuraaviin lauseisiin. Huomasimme myös, että yhdestä sanasta “kiinnostuneille” jääneen pois s-kirjain, eli siihen oli jäänyt sanaksi “kiinnotuneille”. Tämän korjasimme myös jälkikäteen.

9 JATKOKEHITYSEHDOTUKSET

Viittomakielistä materiaalia tarvitaan aina lisää. Jatkokehitys ehdotuksina voisi tuottaa lisää materiaalia Viittomakielisen kirjaston sivuille sellaisista aiheista, joista ei vielä materiaalia suomalaisella tai suomenruotsalaisella viittomakielellä. Viittomakielisen kirjaston sivuille voisi tehdä meidän videomme perään videosarjan, johon opinnäytetyöntekijät voisivat tuottaa uutta viittomakielistä materiaalia ajankohtaisista aiheista. Yksi ehdotus olisi toteuttaa meidän alkuperäinen ideamme, eli tehdä käännös jonkin eläinoikeusjärjestön tekstistä suomalaisella viittomakielellä heidän sivuilleen, mikä lisäisi viittomakielen näkyvyyttä sekä sivustojen saavutettavuutta.

Myös viittomakielistä terminologiaa eli viittomistoa voi aina kerätä ja tehdä sanakirjatyötä. Esimerkiksi vegaanisista ruoista ja termeistä ei ole kerättyä viittomistoa talteen kovin paljoa. Tämän joku voisi toteuttaa sanastonkeruutyönä esimerkiksi opinnäytetyön muodossa. Suomalaisen ja suomenruotsalaisen viittomakielen viittomistoa on kuvattuna vain pieni osa, vaikka sanakirjatyötä on viittomakielten osalta tehty Suomessa jo pitkään. Viittomisto myös muuttuu jatkuvasti ja tulee uusia viittomia, joten viittomakielen sanakirjojen päivitystä tarvitaan. (Kuuron museo 2023.)

LÄHTEET

Aivoliitto Kommunikaatiokeskus 2023. Tukiviittomat arjen tukena. Viitattu 4.5.2023. <https://www.aivoliitto.fi/kommunikaatiokeskus/kehityksellinenkieliharjoitus/vinkkejja-arkeen/tukiviittomat/#32820310>

Andelin Matti 2021. Ohjevideoiden saavutettavuus. Laurea-ammattikorkeakoulu. Tradenomi. Opinnäytetyö. Viitattu 4.5.2023. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/500994/Ohjevideoiden%20saavutettavuus.pdf?sequence=2>

Eläinsuojelulaki 1996/247 Viitattu 4.5.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960247>

Energy education 2023. Natural Climate Change. Viitattu 12.4.2023. https://energyeducation.ca/encyclopedia/Natural_vs_anthropogenic_climate_change

Euroopan Unioni, European climate pact 2023. Ilmastonmuutos. Viitattu 12.4.2023. https://climate-pact.europa.eu/about/climate-change_fi

Francesca Allievi, 2017. Viitattu 12.4.2023. <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/144145/AnnalesAII336Allievi.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Gavrilov Tanja 2021. Mikä ihmeen kielellinen saavutettavuus? Ydinasia hanke 2021. Blogikirjoitus. 21.5.2021. Viitattu 16.4.2023. <https://ydinasia.humak.fi/blogit/mika-ihmeen-kielellinen-saavutettavuus/>

Gerbens-Leenes, Hoekstra, Mekonnen 2013. Viitattu 12.4.2023. https://www.waterfootprint.org/resources/Gerbens-et-al-2013-waterfootprint-poultry-pork-beef_1.pdf

Goodland R, Anhang J, 2009. Livestock and climate change, what if the key actors in climate change are cows, pigs and chickens? Viitattu 12.4.2023. <https://awellfedworld.org/wp-content/uploads/Livestock-Climate-Change-Anhang-Goodland.pdf>

Hannah Ritchie 2017. How much of the world's land would we need in order to feed the global population with the average diet of a given country? Viitattu 12.4.2023. <https://ourworldindata.org/agricultural-land-by-global-diets>

Healthline 2020. 6 science based health benefit of eating vegan. Viitattu 22.4.2023
<https://www.healthline.com/nutrition/vegan-diet-benefits>

Hirvonen Maija, Kinnunen Tuija & Tittula Liisa 2020. Viestinnän saavutettavuuden lähtökoh-
 tia. Teoksessa Maija Hirvonen & Tuija Kinnunen (toim.) Saavutettava viestintä. Yhteiskunnal-
 lista yhdenvertaisuutta etsimässä. Helsinki: Gaudeamus, 13–31.

Huotari Valtteri 2020. Saavutettavan videotuotannon ohjeiden suunnittelu ja toteutus. Laurea-
 ammattikorkeakoulu. Tradenomi. Opinnäytetyö. Viitattu 16.4.2023.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/352240/Opinn%C3%A4ytety%C3%B6_Valtteri_Huotari.pdf?sequence=2

Ilmasto-opas 2023a. Kasvihuoneilmiö ja ilmakehän koostumus. Viitattu 16.4.2023.
<https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/kasvihuoneilmio-ja-ilmakehan-koostumus>

Ilmasto-opas 2023b. Kasvihuonekaasut lämmittävät. Viitattu 16.4.2023. <https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/kasvihuonekaasut-lammittavat>

Invalidiliitto.fi 2023. Saavutettavuus. Viitattu 9.4.2023. <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/saavutettavuus>

Jyväskylän yliopisto Koppa, 2016. Muistilista viittomakielisen videon esiintyjälle ja kuvaajalle.
 Viitattu 10.2.2023. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/tvt/viittomakielisen-videon-tuotanto/kuvaus/muistilista-viittomakielisen>

Kieliasiantuntijat ry 2020. Ohjelmatekstitysten laatusuosituksien web-versio. PDF. Viitattu
 15.4.2023. https://kieliasiantuntijat.fi/wp/wp-content/uploads/2021/01/Ohjelmatekstitysten_laatusuosituksien_web-versio.pdf

Kuuloliitto ry 2023. Tulkkaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Viitattu 16.4.2023.
<https://www.kuuloliitto.fi/kuulo/sosiaaliturvaopas/tulkkaus-sosiaali-ja-terveydenhuollossa/>

Kuurojen liitto, FAQ, 2/2020. Viitattu 10.4.2023 https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2020/02/kuurojen_liitto_julkaisu_150x150mm_web.pdf

Kuurojen liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010. Suomen viittomakielten kieli-
 poliittinen ohjelma. Helsinki: Multiprint.

- Kuurojen liitto ry 2015. Laatusa viittomakielelle kääntämiseen. Kotimaisten kielten keskuksen viittomakielten lautakunta. Helsinki. Viitattu 16.4.2023. https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2020/02/laatusa_viittomakielelle_kaantamiseen_v3_linkit.pdf
- Kuurojen museo 2023. Sanakirjatyön merkitys viittomakielille ja viittomakielisille. Viitattu 17.4.2023. http://www.tkm.fi/kuurojenmuseo/kiku/kiku_6_fi.htm
- Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelulaista 133/2010. Viitattu 16.4.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100133>
- Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016, 2§. Viitattu 16.4.2023. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161492#P2>
- Nasa, Climate Kids 2023. Climate change meaning. Viitattu 12.4.2023 <https://climate-kids.nasa.gov/climate-change-meaning/>
- Oikeusministeriö 2023. Viittomakielet. Viitattu 15.4.2023. <https://oikeusministerio.fi/viittomakielet>
- Oppenlander Richard 2015. Free from harm. Saving the World With Livestock? The Allan Savory Approach Examined. Viitattu 12.4.2023. <https://freefromharm.org/agriculture-environment/saving-the-world-with-livestock-the-allan-savory-approach-examined/>
- Papunet 2019. Muu viittomakommunikaatio. Viitattu 12.4.2023. <https://papunet.net/tieto/muu-viittomakommunikaatio>
- Pelkonen Lotta, 2020. Duodecim Terveyskirjasto. Kasvisruokavaliot. Viitattu 11.2.2023. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01198>
- Perustuslaki 731/1999.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990731#Pidm45053758227904>
- Pietikäinen Sari & Mäntynen Anne 2019. Uusi kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.
- Saavutettavuusdirektiivi.fi 2023. Saavutettavuusdirektiivi edistää yhdenvertaisuutta. Viitattu 31.3.2023. <https://saavutettavuusdirektiivi.fi/>
- Saavutettavuusvaatimukset.fi 2023a. Yleistä saavutettavuudesta. Viitattu 9.4.2023. <https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/yleista-saavutettavuudesta/>

Saavutettavuusvaatimukset.fi 2023b. Videoiden ja äänilähetysten saavutettavuus. Viitattu 15.4.2023. <https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/digipalvelulain-vaatimukset/videoiden-ja-aanilahetysten-saavutettavuus/>

Sivunen Ulla 2021. Kuntien viittomakielisten ja suomalaiselle viittomakielelle tulkattujen multimodaalisten verkkotekstien käytettävyys. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 15.4.2023. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/76679>

Sivunen Ulla 2022. Saavutettavuutta kaikille? Viitottujen verkkotekstien laatu ja käytettävyys viittomakielten elinvoimaisuuden ja kielenoppimisen näkökulmasta. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 13(6). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-marraskuu-2022/saavutettavuutta-kaikille-viitottujen-verkkotekstien-laatu-ja-kaytettavyys-viittomakielten-elinvoimaisuuden-ja-kielenoppimisen-nakokulmasta>

Suomen Kuurosokeat ry 2020. Viittomakielisten kuurosokeiden huomioiminen Ylen lähetyksissä. Viitattu 10.03.2023. <https://kuurosokeat.fi/viittomakielisten-kuurosokeiden-huomioiminen-ylen-lahetyksissa/>

Suomen ympäristökeskus, 2018. Itämeren ravinnekuorma edelleen liian suuri, myös ilmaston lämpeneminen lisää sinileväkukintojen riskiä. Viitattu 12.4.2023. [https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Itameren_ravinnekuorma_edelleen_liian_su\(47414\)](https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Itameren_ravinnekuorma_edelleen_liian_su(47414))

Tilastokeskus, 2023. Ympäristö. Viitattu 16.4.2023. <https://www.stat.fi/meta/kas/ymparisto.html>

Valtioneuvosto 2023. Eduskunta hyväksyi pitkään valmistellun eläinten hyvinvointilain. Maa- ja metsätalousministeriö. Tiedote 2.3.2023. Viitattu 11.4.2023. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410837/eduskunta-hyvaksyi-pitkaan-valmistellun-elainten-hyvinvointilain>

Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2014. Terveyttä ruoasta - Suomalaiset ravitsemussuositukset 2014, viitattu 15.4.2023. <https://www.ruokavirasto.fi/elintarvikkeet/terveytta-edistava-ruokavalio/ravitsemus--ja-ruokasuositukset/>

Vegaaniliitto 2023a. Veganismi. Viitattu 11.2.2023. <https://vegaaniliitto.fi/tietoa/veganismi/>

Vehmas-Lehto Inkeri 1999. Kopiointia vai kommunikointia. 2. painos. Johdatus käännosteoriaan. Helsinki: Finn Lectura.

Viittomakielilaki 359/2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150359>

Viittomakielinen kirjasto 2019. Ilmastonmuutos tässä ja nyt. Viitattu 30.4.2023. <https://viittomakielinenkirjasto.fi/video/ilmastonmuutos-tassa-ja-nyt/>

Viittomakielinen kirjasto 2020. Ilmastonmuutos ja Euroopan Unioni. Viitattu 30.4.2023. <https://viittomakielinenkirjasto.fi/video/ilmastonmuutos-ja-euroopan-unioni/>

Viittomakielinen kirjasto 2021a. Ilmasto muuttuu. Viitattu 30.4.2023. <https://viittomakielinenkirjasto.fi/video/ilmasto-muuttuu/>

Viittomakielinen kirjasto 2021b. Vahvistetaan luontoa. Viitattu 30.4.2023. <https://viittomakielinenkirjasto.fi/video/vahvistetaan-luontoa/>

Vilka Hanna & Airaksinen Tiina 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. 1.–2. painos. Helsinki: Tammi.

Vivolin-Karén Riitta 2023a. Suullinen tiedonanto 15.03.2023.

Vivolin-Karén Riitta 2023b. Suullinen tiedonanto 20.4.2023.

Vivolin-Karén Riitta 2023c. Suullinen tiedonanto 24.3.2023.

Vivolin-Karén Riitta 2010. “Pidättehän huolta, että se on ymmärrettävää viittomakieltä.”: Lukijan näkökulma viittomakielisiin verkkoteksteihin. Pro gradu. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 4.5.2023. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/26787/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-2011041410643.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Waterfootprint 2023. Product gallery 2011. Viitattu 12.4.2023. <https://www.waterfootprint.org/resources/interactive-tools/product-gallery/>

Wessberg Fanny 2023. Suullinen tiedonanto.

WWF 2023. Ilmastonmuutos. Viitattu 12.4.2023 <https://wwf.fi/uhat/ilmastonmuutos/>

WWF 2023. Luontokato. Viitattu 12.4.2023 <https://wwf.fi/uhat/luontokato/>

YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO. 2006. Viitattu 12.4.2023. <https://www.fao.org/3/a0701e/a0701e.pdf>

YK-liitto 2023. Ilmastopakolaisuus. Viitattu 12.4.2023. <https://www.ykliitto.fi/kasvattajille/yk-osaksi-opetusta/tehtavat/luonnon-monimuotoisuuden-paivan-tehtava>

LIITTEET

Videon linkki Viittomakielisen kirjaston sivuilla:

<https://viittomakielinenkirjasto.fi/video/fanny-the-vegan/>